

JUHEND

Finantskonto ja finantsasutuse mõiste määratlemine

Finantskontode alast teabevahetust reguleerib Eestis maksualase teabevahetuse seadus – õigusakt, mis on seotud rahvusvaheliste kokkulepete ja õigusaktidega. Finantsasutuste ja finantskontode mõistete regulatsioonide sisustamisel on rahvusvahelisel tasandil jäetud ruumi, et kohanduda erinevate riikide muutuvate finantsturgudega. Seega ei ole ka Eesti õigusruumis võimalik esitada kinnist ja rangelt piiritletud loetelu Eestis teabevahetuse objektiks olevatest finantskontodest ja finantsasutustest. Äriühing peab hindama enda ärimudelit ja tegema kindaks, kas tal on või ei ole kohustust esitada Maksu- ja Tolliametile finantskontode alast teavet.

1. FINANTSKONTO

Iga finantskonto puhul tuleb eraldi määratleda selle kvalifitseerumine finantskontoks FATCA¹, CRSi² või DAC2³ mõistes. Seejuures tuleb lähtuda põhimõttest, et finantskonto mõiste on funktsioonikeskne, st oluline ei ole mitte konto tavapärase liigitus, vaid tema kasutamise tegelik sisu.

Kooskõlas direktiivi eesmärgiga saab Eesti õigusruumis käsitleda finantskontona sellist kontot, mida peetakse kliendi nimel tema raha või väärtpaberite hoidmiseks või hoiustamiseks, sealhulgas krediidasutuse või hoiu-laenuühistu peetav konto ja väärtpaberite hoidmiseks peetav väärtpaberikonto.

1.1. Direktiivi kohaselt loetakse **finantskontodeks** finantsasutuse peetavat:

- hoisekontot,
- hoidmiskontot,
- teatud investeerimisettevõtetes hoitavat osalust või võlanõuet,
- rahalise väärtusega kindlustuslepingut,
- annuitedilepingut.

1.2. Teabevahetuse mõistes käsitletakse **konto pidamist** üldreeglina järgmiselt:

- hoidmiskontot peetakse finantsasutuses, mis hoiab kontrol olevaid varasid (sealhulgas finantsasutus, mis hoiab kontoomaniku varasid registreerituna selle asutuse nimele),
- hoisekontot peetakse finantsasutuses, mis on kohustatud tegema kontoga seotud väljamakseid (välja arvatud finantsasutuse agent olenemata sellest, kas see agent on finantsasutus või mitte),

---

¹ Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise rahvusvahelise maksukuulekuse parandamise ja FATCA rakendamise kokkuleppe ratifitseerimise seadus (nn FATCA kokkulepe)

² OECD maksuasjades vastastikuse haldusabi konventsioon ning Common Reporting Standard

³ EL Nõukogu direktiiv 2014/107/EL

- finantsasutuses hoitavat osalust või võlanõuet, mis on finantskonto, peetakse selles finantsasutuses, kelles osalust või võlanõuet omatakse (konto pidajaks võib olla ka investeerimisüksuse valitseja),
- rahalise väärtusega kindlustuslepingut ja annuitedilepingut peetakse finantsasutuses, mis on kohustatud tegema lepinguga seotud väljamakseid.

1.3. Eraldiseisva finantskontona ei käsitata sellist kontot (n-ö alakonto):

- mis on kasutatav ainult koos teise kontoga (n-ö põhikonto);
- seda ei ole võimalik avada ilma põhikonto olemasoluga,
- sellele on võimalik raha või vara kanda ainult põhikontolt,
- see suletakse automaatselt põhikonto sulgemisel.

Põhikonto ja alakonto(-d) moodustavad koos ühe finantskonto. See tähendab, et alakonto avamist ei käsitata uue finantskonto avamisena, alakonto sulgemist ei käsitata finantskonto sulgemisena ning finantskonto andmeteks loetakse ala- ja põhikonto andmed kokku (näiteks kontoomanikud, viide seosele teise riigiga, ning konto jääk või väärtus).

1.4. Finantskontod, mille kasutamine **maksudest hoidumiseks on vähetõenäoline**, on direktiivi kohaselt järgmised kontod:

- pensionikonto,
- pensionikontost erinev maksusoodustusega konto,
- elukindlustusleping,
- pärandvarasse kuuluv konto,
- deponeerimiskonto,
- krediidi kasutamise seotud hoiusekonto,
- muu vähese riskiga välistatud konto.

Eesti kontekstis vastavad FATCA, CRSis ja DAC2-s viidatud tingimustele olulisel määral näiteks III samba pensionikindlustuse lepingud (väärtpaberikontod, millel on registreeritud ainult III samba pensionifondi osakuid). Samuti on selliseks kontoks teise isiku jaoks raha hoidmine (ka *escrow account* ehk näiteks notari deposiit).

2. FINANTSASUTUS

Sarnaselt FATCA kokkuleppele käsitletakse Eesti õiguses finantsasutustena:

- krediidasutust ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaali,
- hoiu-laenuühistut,
- investeerimisühingut ja välisriigi investeerimisühingu Eesti filiaali,
- fondivalitsejat ja välisriigi fondivalitseja Eesti filiaali,
- investeerimisfondi,
- elukindlustusega tegelevat kindlustusandjat ja välisriigi kindlustusandja Eesti filiaali,
- Eesti väärtpaberite keskregistri pidajat.

FATCA, CRSi ja DAC2 kohaselt ei ole üldjuhul Eesti finantsasutustena käsitatavad:

- makseasutused,
- e-raha asutused,
- muude finantsteenuste pakkujad (muu hulgas kiirraenuandjad, liisingupakkujad).

Finantsasutused jagunevad omakorda kaheks (direktiivi lisa 1 8. jao A jaotise punkt 1 ja B jaotis):

1. aruandekohustuslikud finantsasutused,
2. mittearuandekohustuslikud finantsasutused.

Aruandekohustuslik on iga Eesti finantsasutus, mis ei ole mittearuandekohustuslik. Otsuse tegemine, kas tegemist on Eesti finantsasutusega ja seejuures aruandekohustusliku või mittearuandekohustusliku Eesti finantsasutusega, eeldab igakordset konkreetse asutusega seotud asjaolude analüüsimist. Finantsasutustel on seega kohustus määratleda eelkõige ise oma staatus võimaliku aruandekohustusliku finantsasutusena direktiivi lisa 1 8. jao jaotistes A ja B sätestatud tingimuste alusel. Üldpõhimõttena on aruandekohustuslikuks kas Eesti seaduste kohaselt asutatud või moodustatud finantsasutus või välisriigi finantsasutuse Eesti filiaal, kellel on Eestis maksukohustus.

Mittearuandekohustuslik on mis tahes järgmistest võimalikest finantsasutustest:

- riiklik üksus: valitsusüksus, rahvusvaheline organisatsioon või keskpank,
- fond: pensionifond (sh valitsusüksuse, rahvusvahelise organisatsiooni või keskpanga oma) ja tunnustatud krediitkaartide väljastaja,
- vähese riskiga ettevõtte,
- välistatud kollektiivne investeerimisüksus,
- trust.

Mittearuandekohustuslike finantsasutuste suhtes kehtestatud tingimustele peaksid vastama näiteks Eesti Pank, Arengufondi struktuuriüksused, III samba pensionifondid ning hoiu-laenuühistud. Siinjuures riiklik üksus võib olla ka osaliselt aruandekohustuslik, nt äritegevust puudutavas osas kindlustusandjana, hoidmis- või hoiustamisasutusena.

3. EESTI FINANTSVALDKONNAS TEGUTSEVAD ÄRÜHINGUD

3.1. KREDIIDIASUTUS JA KREDIIDIANDEJA

3.1.1. Krediidiasutus ehk pank

Krediidiasutuse ehk panga peamine ja püsiv tegevus on kaasata avalikkuselt rahalisi hoiuseid ja muid tagasimakstavaid vahendeid ning anda enda arvel laene või finantseerida muul moel. Krediidiasutuse loomiseks tuleb taotleda Finantsinspeksioonilt krediidiasutuse tegevusluba. Ainult avalikkuselt hoiuste kaasamine annab äriühingule õiguse kasutada nime "pank". Eestis asutatud äriühingutest tohivad avalikkuselt hoiuseid kaasata ainult need, kes on saanud Finantsinspeksioonilt krediidiasutuse tegevusloa. Krediidiasutusena ei käsitata Eesti Panka.

Krediidiasutuste seadus reguleerib krediidiasutuse asutamist, tegevust, lõpetamist, vastutust ning järelevalvet teostamist krediidiasutuse üle. Kõnesolevat seadust kohaldatakse kõigile Eestis asutamisel olevatele, asutatud ja tegutsevatele krediidiasutustele, nende Eestis asuvatele ema- ja tütarettevõtjatele. Järelevalvet krediidiasutuste üle teostab Finantsinspeksioon.

3.1.2. Krediidiandja

Krediidiandja on asutus, mis annab eraisikutele krediiti, pakub tasulist maksetähtpäeva edasilükkamist, liisingut või muud abi finantseerimisel, sealhulgas sõlmib krediidilepinguid ja teeb selleks vajalikke toiminguid oma nimel ja arvel. Krediidiandja, mis annab tarbijale krediiti elamukinnisvara ostmiseks, renoveerimiseks või ehitamiseks elamukinnisvarale seatud hüpoteegi või muul tagatisel ehk väljastab hüpoteegiga tagatud krediiti, on hüpoteekkrediidiandja.

Aluseks on krediidiaudjate ja -vahendajate seadus, mis kohaldub Eestis asutatud ja tegutsevatele krediidiaudjale ja -vahendajale, samuti välisriigi krediidiaudjale ja -vahendajale ning tema Eestis asuvale filiaalile, kes oma majandus- või kutsetegevuse raames annab või vahendab Eestis tarbijale krediiti.

3.2. MAKSEASUTUS

Makseasutus on äriühing, kelle püsiv tegevus on osutada makseteenuseid. Makseasutus on finantseerimisasutus krediidiasutuste seaduse § 5 tähenduses. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse § 4 sätestab makseteenuste hulgast välistatavad tehingud.

Tegutsemiseks vajalik tegevusluba, mille väljastab Finantsinspeksioon. Järelevalvet teostab Finantsinspeksioon.

Vaata ka makseasutuste ja e-raha asutuste seadus.

3.3. E-RAHA ASUTUS

E-raha asutus on aktsiaselts, mis väljastab enda nimel e-raha. E-raha on elektrooniline maksevahend. Selleks võib olla kaart, arvuti mälu või muu rahaühikute elektroonilist salvestamist võimaldav vahend. E-raha väljastamisel ei või e-raha seadmele salvestatud summa olla suurem kui selle vastu antud rahasumma. Ühele e-raha seadmele võib salvestada e-raha kõige rohkem 1000 euro väärtuses. E-raha valdamise ajavahemiku eest ei tohi nõuda ega maksta intressi, muud tasu ega kohaldada muid soodustusi.

Vaata ka makseasutuste ja e-raha asutuste seadus.

3.4. INVESTEERIMISÜHING

Investeeringühing on aktsiaselts, mille püsiv tegevus on osutada investeerimisteenuseid.

Investeeringühing on: väärtpaberite omandamine või võõrandamine oma nimel ja kliendi arvel; väärtpaberite omandamine või võõrandamine kliendi nimel ja arvel; väärtpaberitega tehingu tegemise korralduse vastuvõtmine kliendilt ja selle edastamine või täitmine kliendi arvel; väärtpaberitega oma arvel kauplemine; väärtpaberitest moodustatud portfelli valitsemine iga kliendi jaoks eraldi vastavalt kliendi antud juhiste; väärtpaberite emiteerimise tagamine; väärtpaberite emiteerimise, avaliku pakkumise või väärtpaberite reguleeritud turule kauplemisele võtmise korraldamine.

Vajalik on tegevusluba, mille väljastab Finantsinspeksioon.

Vaata ka väärtpaberituru seadus.

3.5. FONDIVALITSEJA

Fondivalitseja on äriühing, mille põhiline tegevusala on investeerimisfondide või väärtpaberiportfellide valitsemine. Fondi valitsemine on fondi aktsiate või osakute väljalaske korraldamine, fondi vara investeerimine, fondi vara üle arvestuse pidamine ning muu nimetatud toimingutega otseselt seotud tegevus. Fondivalitseja võib valitseda mitut fondi.

Fondi valitsemine on muuhulgas: fondi vara investeerimine, mis seisneb fondi investeerimispoliitika kindlaksmääramises ja investeerimisotsuste tegemises fondi vara paigutamisel; fondi osakute või aktsiate väljalaske ja tagasivõtmise või tagasiostmise korraldamine; vajaduse korral omandiõigust tõendavate dokumentide väljastamine fondi osakuomanikule või aktsionärile; fondi aktsionäridele või osakuomanikele vajaliku teabe edastamine ning muu klienditeenindus; fondi aktsiate või osakute turustamise korraldamine; fondi vara arvestuse pidamine ning lepingulise fondi raamatupidamise

korraldamine; fondi vara puhasväärtuse määramine; fondi osakute või vajaduse korral aktsiate registri pidamise korraldamine; fondi tulu arvestamine ning tulu jaotamise korraldamine fondi aktsionäride või osakuomanike vahel; fondivalitseja ja fondi tegevuse seadusele ja muudele õigusaktidele vastavuse jälgimine, sealhulgas asjakohase sisekontrolli süsteemi rakendamine.

Avaliku investeerimisfondi (sh pensionifondi) valitsemiseks on vaja Finantsinspeksiooni tegevusluba. Mitteavalike investeerimisfondide valitsemiseks peab fondivalitseja oma tegevuse Finantsinspeksioonis vähemalt registreerima.

Vaata ka investeerimisfondide seadus.

3.6. INVESTEERIMIS- JA PENSIONIFONDID

Investeerimis- ja pensionifondid on ühisteks investeeringuteks moodustatud vara kogumid või aktsiaseltsid, mille vara valitseb riski hajutamise põhimõttest lähtudes fondivalitseja. Investeerimisfondid võivad olla sõltuvalt nende pakkumise tüübist avalikud ja mitteavalikud. Avalike investeerimis- ja pensionifondide valitsemiseks on vaja tegevusluba, mille annab välja ja tunnistab kehtetuks Finantsinspeksioon. Mitteavalikke investeerimisfonde saab fondivalitseja valitseda registreerides oma tegevuse Finantsinspeksiooni juures.

3.7. HOIU- JA LAENUÜHISTU

Krediidiandjate ja -vahendajate seaduse § 2 lg 6 sätestab, et hoiu-laenuühistu, kes annab või vahendab tarbijale krediiti, on krediidiandja või -vahendaja kõnesoleva seaduse tähenduses ja talle kohaldatakse kõnesolevas seaduses ning teistes õigusaktides krediidiandja või -vahendaja kohta sätestatud kõnesolevas seaduses ja hoiu-laenuühistu seaduses ettenähtud erisustega. Käesolevat seadust ei kohaldata hoiu-laenuühistule, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) mitte ühegi hoiu-laenuühistu sõlmitava või vahendatava krediidilepingu krediidikulukuse määr ei ületa krediidandi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimislaenude kulukuse määra;
- 2) hoiu-laenuühistu liikmete arv on väiksem kui 3000.

Vaata ka hoiu- ja laenuühistu seadus, erandjuhtidel ka krediidiandjate ja -vahendajate seadus

4. LISAMATERJALID

4.1. Eesti õigusaktid

- [maksualase teabevahetuse seadus](#)
- [hoiu-laenuühistu seadus](#)
- [krediidiasutuste seadus](#)
- [krediidiandjate- ja vahendajate seadus](#)
- [investeerimisfondide seadus](#)
- [väärtpaberituruse seadus](#)

4.2. Rahvusvahelised õigusaktid ja lepingud

- [CRS Implementation Handbook](#)
- [CRS](#)
- [FATCA](#)
- [DAC2](#)